

Ferenczy Károly (1862-1917)

Félakt (Álló cigánylány)

Olaj, vászon 69,5 x 46,5 cm

Jelezve jobbra fent: Ferenczy K.

Irodalom:

• Genthon István: Ferenczy Károly. Budapest, 1963.

Reprodukálva:

• Új Művészet, 1993 március, 59.

Nagybányán a modellfestéshez a festők leggyakrabban a cigányokat alkalmazták. Szinte nincs festőnk, akinek ne lenne egy-egy képe, amelyhez az egzotikus arcú, rendkívül színes ruházatú, szép cigánylányokat, asszonyokat vagy a kemény vonású, az élet által megviselt férfiereket kért fel modellnek. Iványi Grünwald Béla cigánylányokat ültetett, Gauiguin Tahitiben készült festményei nyomán, a Lápos partjára (Máramaros Megyei Múzeum, 191.). Réti István a műterem zárt falai között festette meg az ágy szélén ülő fiatal cigánylányt (Magyar Nemzeti Galéria 58.44 T). Thorma János szintén inkább a műterembe hívta modelljeit (Ernst Múzeum 1917), de szívesen festette meg a cigánysort is. *Cigányutca* című festményein a népes cigánycsaládok tűnnek fel. (Magyar Nemzeti Galéria 1996/468) A fiatalabb, neós művészek követték a példát. Perlrott Csaba Vilmos ugyanott járt a cigánysoron, ahol Thorma és a cigánylányok ruházatának gazdagsága őt is rabul ejtette. (Tür István Múzeum Baja, 69.3.18.) Ziffer Sándor pihenő modelljei szintén cigánylányok. (Magántulajdon). Tihanyi Lajos egyik 1908-as festményének a *Cigánymadonna* címet adta. (Janus Pannonius Múzeum 63.679)

Aktfestésre modell nélkül nemigen vállalkozik művész. A családtagok, rokonok, ismerősök, ha vállalkoznak is arra, hogy modelljei legyenek egy-egy festménynek, ritkán kaphatók aktfestéshez. Ahogy az időben haladunk előre, egyre természetesebbé válik, hogy feleségek, barátnők akthoz is modellt állnak - gondoljunk csak például Vörös Géza vagy ifj. Czene Béla festményeire -, de Nagybányán ez még nem volt természetes. A cigánylányok és férfiak voltak azok, akik nem féltették erkölcsüket, és a pénzkeresés természetes forrását látták a modellkedésben. Hogy mezítelenül is meg merték mutatni magukat, nem feslettségük jele volt, amit az is bizonyít, hogy megjelenésük a képeken sosem kihívó, gyakran a szégyenérzet is sugárzik tekintetükből, mozdulataikból. Thorma *Hegedülő cigány pár* című képének asszonya szomorúan lesüti szemét (Magántulajdon), Tihanyi férfi cigánymodelljei közömbösen, érzelmek nélkül, feladatot teljesítve néznek festőjükre. (Blitz 1993 december, 150.) Ferenczy Károly félakt ábrázolása is ebbe a sorba állítható.

Ferenczy Károly 1901-ben festett először, címével is jelzett cigánytémát. *Cigányok és Útszéli cigányok* című olajképein a szép cigánylányt, a kártyavető cigányasszonyt, a hegedülő

cigányfiút örökítette meg. 1904-ben az öreg és a fiatal cigány férfi kettős portréja került ki a keze alól, 1906-ban pedig a cigányokat lopott gyermekkel festette meg. 1912-1913-ban *Vörös háttérű női akt* című képéről nem lehet megállapítani, hogy cigánylány volt-e a modellje, hiszen Ferenczy nem csak cigányokat alkalmazott. Az egyik háttal ülő női aktja például szőke kontyot visel. A festő gyakran megfordult ekkortájt a színészek, cirkuszosok között - *Artista pár, Artisták* című képei ekkor keletkeztek, - így az is lehet, hogy ebből a közegekből szerzett modelleket. 1915-ben és 1916-ban, két utolsó alkotói évében azonban egyértelműen a cigánylányok voltak modelljei. 1915-ből való *Alvó cigánylánya* és *Cigánylány* című, egy fekvő és egy széken ülő aktot ábrázoló festménye, valamint az aukción szereplő *Félakt* című képe.

Az *Alvó cigánylány* (MNG) Genthon István szavaival "vörös kasmírkendőn fél aktban fekszik, kék háttér előtt". Ugyanez a lány jelenik meg a *Félakt* című festményen, amely a korábbi a kettő közül. Az alvó lány motívumát felhasználva a festőt a gazdag enteriőr formavilága, a színek variációi, a kontrasztokkal elérhető hatás kibontásának feladata kötötte le. Láthatóan örömet lelte az adódó alkalomban, hogy módjában áll úgy megfesteni az emberi testet, hogy az levetkezze az ébrenlétből fakadó valamennyi gátlását, feszültségét. A korábbi festmény ennek pontosan az ellentéte. Ferenczy a képen azt a szégyenérzetet örökítette meg, amely modelljét hatalmába kerítette, amikor hogy megszolgáljon pénzéért, kibújt ruhájából.

M.V.

195.▶

Ferenczy Károly (1862-1917)

Félakt

Olaj, vászon 69,5x46,5 cm

Jelezve jobbra fent: Ferenczy K.

Kikiáltási ár: 4.000.000 Ft

